

ARMASTUSE TRIUMF

S. Prokofjevi ooper «Kihlus kloostris» («Duenja») on loodud ajal, mil helilooja kaldus tugevalt lüürika poole. Sel ajal kirjutas ta muusika Moskva Kammerteatri lavastusele «Jevgeni Onegin», lõpetas balleti «Romeo ja Julia» ning töötas hoolikalt ümber paljud oma instrumentalteosed.

Prokofjevi teostes on esiplaanil laulev meloodia. Selles mõttes on «Kihlus kloostris» Prokofjevi heliloojatalendi üks puhtamaid lüürilisi ilminguid. Ja kuigi Richard Scheridiani komöödia põhjal Mendelsoni ja Prokofjevi kirjutatud ooperilibreto (ning M. Sarve ja V. Paalma särav tõlge eesti keelde) annab rohkesti teravaid lavastuatsioone, pole helilooja püüdnud teost tahtlikult muuta bufonaadiks, nagu seda võis kohata tema esimese koomilise ooperi «Armastus kolme apelsini vastu» puhul. Kõige üle valitseb üks võimas jõud — armastus.

Moskva režissöör Georgi Ansimov, kes «Estonias» ooperi lavastas, mitte ainult ei nõrgenda, vaid lausa toonitab igati koomilise ooperi žanri sellist tõlgendust Prokofjevil. Prokofjevi muusika usuvastased momendid asetab ta püüdliselt teisele plaanile ning ajab järjekindlalt segamini erinevaid rõhumomente tege- laste iseloomustustes. Tema

Mendoza pole sugugi vaid vanamees, keda ümber sõrme keeratakse talle noore ja nägusa pruudi asemele vana ja inetu Duenja sokutamisega. Ansimovi Mendoza on kõige vähem selline inimene, kelle üle vaataja kogu hingest naerda saaks. Juba tema esimeses lavaletulekus on tunda mingit erilist kindlust, mis hoopiski ei tulene tema rikkusest ja raha võimuse kindel olemisest. Ka Duenja pole G. Ansimovi käsitusel vaid leebe teenijanna, kes aitab oma pere- naisel vihatud peigmehest vabaneda. Muidugi ihub ta ham- mast Mendoza suure kapitali peale, nagu seda näeb ette ka libreto, kuid lavastaja mõtte järgi õhku Duenjast sellist elujõudu, mis äratav Mendozas hinge ning teeb temast inimese. See aga ei käi enam Duenja sotsiaalsete kohustus- te hulka. Selline tõlgitus on mõnevõrra ootamatu neile, kes tulevad teatrisse vaid nä- ru otsima. Tülki tänapäevases ei vaja tõestamist. Mõistagi pole mõttes «igas inimeses on positiivne algus, vana on see ainult äratada» midagi uut. See tõde on sama vana kui maailm, kuid selle töö paikapane- kul prokofjevliku ooperi muu- sikasse on saadud paradok- saalne tulemus: negatiivsed kangelased lähenevad mõne- võrra liialt positiivsetele.

Vaataja ja kuulaja saab ta- suks imeliste kantileenide am-

mendamatu voolu, mis stseeni- de ohtruse ja vähese elulähe- duse juures mõnikord lausa liiast.

Ansimovi lavastuses on kõik suunatud sellele, et tekitada kuulajas emotsionaalset kaa- saelamist, mitte intellektimän- gu. Sellele on allutatud ka ku- jundus (kunstnik E. Sofronov) ja näitlejate mäng. Don Jerom Ivo Kuuse esituses on loo- dud enesega rahul oleva äri- mehena, kes on rohkem huvi- tatud oma kapitalist kui laste õnnest. Väino Puura Don Ferdinand esineb eelkõige kirgliku armununa, kuid pea- le selle loob noor laulja oma häälega terve värvipaleti. Siin on tunnete ohjeldamatust, veidi vanamoodsat vanema põlvkonna kummardamist ja meeliliigutavat õrnust. Tähe- le panemata ei tohi jätta Väi- no Puura ärengut. Võrdlemi- si keerulistes prokofjevlikes meloodiates saavutab ta õiged helisuhted kergelt, ilma pin- gatuseta. Veidi kahetamaks jäi ooperi esimeses vaatuses Sirje Puura Luisa. Oma rät- sensioonis Mozarti ooperidi- loogia esietenduse kohta mär- kisin ma lauljatar kvalita- tiivset kasvu. Seega jääb loo- ta, et järgmistes etendustes joonistub tema Luisa juba rel- jeefsemalt välja.

Rostislav Gurjev on Don Antonio osas mõnevõrra ahel- datud, kuid mängib ja laulab

stiilselt. Marika Eensalu Cla- rana on oma kangelase loo- misel leidnud tõepoolest am- mendamatu värvirikkuse, ol- gugi et prokofjevliku stiili sei- sukohalt pole just kõik lait- matu: mõnikord laulja «ees- tindab» oma kuhu ülearu, vahel vilksatavad tema esitus- maneeris ekspressionistlikud noodikesed, mis tegelikult Prokofjevi lõplikule isiksuse- le omased ei ole.

Don Carlos, see targutav inimese paroodia, on Tarmo Silla esituses suurepärane. Väljendusrikas on ka Tiit Tralla oma väikeses osas (teen- ner Don Jeromi majas). Pole päris arusaadav, miks meie lauljad laulavad «don dzerom» (Prokofjevil on tegelikult «Don Herome», järelikult tuleks nii ka laulda). Siin pole asi mitte ainult originaali esitamise täpsuses. Tähelepanu oleks vaja pöörata sellele, et Pro- kofjevi esimene naine oli his- paanlanna ning Prokofjev ise gastroleeris pianistina ka His- paanias, nüüsiis tundis ta his- paania transkriptsiooni peen- susi.

Ei jõua eraldi analüüsida kõiki ooperi tegelasi. Neid on Prokofjevil selleks liialt pal- ju. Lugeja jaoks pole ilmselt ka kõigi pisiosade loetlemine tähtis. Esietendusel nähtu- kuuldu võib etenduste jätku- des paljus muutuda ja ilmselt arenevad ka väikeosad edasi täiuslikkuse poole. Kuid on veel kaks tähtsat tegelast, Mendoza ja Duenja, kelle ku- judes on tugevalt tunda just lavastaja kontseptsiooni.

Võib arvata, et Georgi Ansi- mov on tänulik sellistele osa- täitjatele nagu Teo Maiste ja Urve Tauts. Nemad näitavad oma kangelaste evolutsiooni peenelt, täpselt ja oskuslikult nii vokaalpartiide esituses kui näitlejatena. Mendoza väline ja sisemine ümberkujunemi- ne Teo Maiste esituses vastab täielikult lavastaja taotluste- le. Lõpuduett viimases pildis kõlab hümna armastusele, mis ületab ehk oma jõult veidi kaht nooremat paari.

Orkester Peeter Lilje juha- tusel mängis lõbusalt, piduli- kult, jälgides täpselt stiili. Eriti tuleb märkida orkestran- tide tugevat osa karnevaliöö- pildis ja Don Jeromi muu- sikalise osa puhul. Koorile ei ole selles ooperis antud just suurt osatähtsust, ta kõlas vaoshoitult. Munkade joogi- stseenis oli koor suurepärase. Võimalik, et see oli tingitud selle pildi muusika eredusest.

Rõõmustas, et «Estonia» on oma uues lavastuses kasuta- nud võimaluste piires vastu- tusrikastes osades noori lava- jõude. Tõstaksin esile — neist mõnd: lavastaja assistenti, GITIS-e üliõpilast Neeme Kuningat, noort lavastajat Vello Pähna; samuti tunnetab Prokofjevi stiili laulja Vivian Laane (Clara). Märkida tuleks ka Leili Tammeli Duenjat, mis on ilmselt väga lähedane G. Ansimovi kontseptsioonile.

MARK RAIS

Õhtuleht 2. VI 1982